

## Procesul colectivizării agriculturii în județul Timiș-Torontal în perioada 1949-1953

The paper examines the period 1949-1953 which meant to transform the Romanian agriculture and to take the Banat region as a point of reference.

The agriculture, as well as the Romanian village reformation belongs to a unitary plan applied by Romanian communists with the aim of demonstrating their loyalty to the Soviets. At the domestic level, the purpose was to destroy the existing social structures and to replace them with new ones based on the Stalinist pattern, a perfect substitution with practices and norms of the model state. The case of Romania, and specifically the case of Banat, does not differ from what happened in the other countries of Central and South-Eastern Europe, which passed under the influence of a state incapable of legitimate politics. Intending to create a frame as complex as possible, the study focused on the first period of collectivization of the Romanian agriculture, taking into consideration the premises of this reformation of the Romanian village, the methods used by the authorities to attain their goal and last but not least, the results obtained by this politics, as well as the consequences on the Romanian village and the Romanian peasant.

**Keywords:** collectivisation, the “share” system, kulak, collective agricultural economy, amalgamation.

**Cuvinte cheie:** colectivizare, sistemul cotelor, chiabur, gospodărie agricolă colectivă, comasare.

Datorită contextului internațional, imediat după terminarea Celui De-al Doilea Război Mondial, s-a afirmat pe scena politică din România Partidul Comunist Român. Venirea sa la conducerea țării, prin instalarea guvernului dr. Petru Groza, în martie 1945, a însemnat subordonarea totală a României față de Uniunea Sovietică. Pe plan intern, scopul urmărit a fost acela de a distruge structurile sociale existente și de a le înlocui cu noi structuri după modelul stalinist, înlocuirea având loc întocmai cu practicile și normele statului model.

Fenomenul colectivizării, dezbătut în lucrarea de față, a fost considerat, de către specialiștii comuniști, o componentă fundamentală în edificarea comunismului. Strategia cu privire la colectivizare urma recomandările făcute de Lenin și Stalin în diferite momente ale procesului de colectivizare în U.R.S.S.

Procesul colectivizării a afectat întreaga populație rurală a României, care în 1948 era de 12 milioane de locuitori din totalul de 16 milioane de persoane<sup>1</sup>; de fapt, ceea ce se urmărea era pierderea atașamentului țaranului român față de pământ – față de ceea ce îi asigurase, de-a lungul timpului, atât lui, cât și înaintașilor lui, existența –, dezrădăcinarea acestuia.

Romulus Rusan, directorul Centrului Internațional de Studii asupra Comunismului, considera că „Ziua când a fost decretată colectivizarea seamănă cu căderea Constantinopolului. Răpuși de glonț sau de ideologie, țararii sunt cele mai numeroase și inocente prăzi ale comunismului”<sup>2</sup>.

Procesul colectivizării nu a fost imediat declanșat, comuniștii asigurându-se de crearea unui climat propice declanșării fenomenului. Imediat după venirea la putere, guvernul comunist, motivat de factorii politici și nicidecum de cei economici, sub masca apropierii de țaranul român și a sprijinirii acestuia, va iniția reforma agrară din 23 martie 1945, prin care pământul, efectivul de animale și inventarul agricol al proprietarului de pământ care poseda terenuri de peste 50 ha au fost expropriate fără despăgubire<sup>3</sup>. Confiscările vor continua, astfel, la sfârșitul anului 1947, proprietățile familiei regale au fost naționalizate, în anul următor sunt confiscate pământurile școlilor confesionale și cele ale instituțiilor sanitare particulare, dar și cele ale Bisericii Greco-Catolice.

---

<sup>1</sup> Dan Cătănuș, Octavian Roske, *Colectivizarea agriculturii în România. Dimensiunea politică 1949-1953*, vol. I., INST, București, 2000, p. 14.

<sup>2</sup> Cristina Spiridon, *Pradă inocentă a comuniștilor*, ziarul „Ziua”, nr. 4488/17 martie 2009.

<sup>3</sup> Dennis Deletant, *România sub regimul comunist*, Fundația Academia Civică, București, 2006, p. 91.

Însă ceea ce avea să reprezinte un adevărat coșmar pentru țărănimea română a fost sistemul cotelor, care erau, de fapt, un răspuns imediat la nevoile unei țări abia ieșite din război, cu o economie, practic, inexistentă și cu datorii externe.

Cei care se sustrăgeau de la predarea cotelor erau trimiși în judecată pentru „sabotaj” și ajungeau fie la închisoare, fie la muncă forțată. În „Scînteia”, ziarul oficial al partidului, atitudinea țăranilor față de acest nou sistem al cotelor era prezentată ca fiind favorabilă. Erau prezentați țărani mulțumiți că dau statului din recolta lor. „Ceea ce dau, e din toată inima”, se zice că ar fi spus Ludovic Marosinski din comuna Biled, județul Timiș, iar Aron Pop nu e mai prejos: „Doar nu m’oi apuca să înșel Statul...!”<sup>4</sup>.

Campania de colectivizare în România va fi declanșată oficial odată cu Plenara C.C. al Partidului Muncitoresc Român din 3-5 martie 1949, când s-a decis, fără discuții, „transformarea socialistă a agriculturii”, un proces complex, care includea înființarea gospodăriilor agricole colective, dar și „îngrădirea chiaburilor” cu chip „veninos și hrăpăreț”, a țăranilor înstăriți din sate, care reprezentau un pericol pentru planurile partidului<sup>5</sup>.

În cadrul Plenarei s-a hotărât împărțirea societății rurale în categorii, în funcție de proprietatea deținută. Din prima categorie făceau parte moșierii, adică acele persoane care au deținut 50 ha sau ale căror proprietăți depășeau această suprafață și care au fost expropriate și în martie 1945. Din a doua categorie făceau parte chiaburii, acei țărani înstăriți care dețineau o suprafață de teren cuprinsă între 10-49 ha. Din a treia categorie făceau parte țăranii mijlocași, iar în a patra intrau țăranii cu puțin pământ sau fără pământ<sup>6</sup>, de fapt, acea categorie de țărani care vor fi deschiși spre a accepta reformarea agriculturii, propusă de comuniști, deoarece ei vor fi cei care vor deveni, peste noapte, fruntașii satului.

S-a hotărât exproprierea atât a pământului, cât și a inventarului viu, instalațiilor agricole, produselor agricole, creanțelor, titlurilor și participărilor decurgând din activitatea exploatărilor moșierești (art. 2). Rezistența la confiscare sau tănuirea bunurilor se pedepseau cu 5-15 ani de muncă silnică și confiscarea averii (art. 4)<sup>7</sup>.

Liderii comuniști erau conștienți de dificultățile care stăteau în calea colectivizării: reputația proastă a colhozurilor sovietice printre țărani, atașamentul țăranului față de pământ, dificultățile economice, seceta din anii 1946-1947 și urmările ei, dar nevoia colectivizării era sprijinită pe convingerea că proprietatea mică, țărănească nu era rentabilă și nu avea mijloacele tehnice necesare progresului și adaptării la cerințele economiei moderne.

Principalul obiectiv stabilit de Plenară, transformarea socialistă a agriculturii, urma să se realizeze pe 2 direcții: prin organizarea de structuri colectiviste de tip G.A.C. (Gospodării Agricole Colective), S.M.T. (Stațiuni de Mașini și Tractoare), G.A.S. (Gospodării Agricole de Stat) și intensificarea luptei de clasă la sate, lupta împotriva chiaburilor fiind prioritară<sup>8</sup>.

În Rezoluția Plenarei se preciza: „Ne sprijinim pe țărănimea săracă, strângem alianța cu țăranii mijlocași și ducem o luptă neîntreruptă împotriva chiaburimii”. Portretul chiaburului realizat de Gheorghe Gheorghiu-Dej arăta astfel: „chiaburimea-burghezia satelor e un tip cu totul deosebit, un tip care și-a întocmit gospodăria muncind, asudând, exploatănd și speculând, e un tip combativ, un element care nu se deosebește mult de restul țăranimii dacă te uiți la îmbrăcămintea lor, la faptul că muncesc”<sup>9</sup>.

Satele colectivizate în primul val, 1949-1953, erau situate, în general, în regiuni în care agricultura suferise profund de pe urma războiului și a secetei, și în care țăranii săraci

<sup>4</sup> Florentina Tone, *Colectivizarea a ucis satul românesc*, ziarul „Adevărul”, 30 aprilie 2009, <http://www.adevarul.ro/articole/colectivizarea-a-ucis-satul-romanesc.html>.

<sup>5</sup> *Ibidem*.

<sup>6</sup> Dan Cătănuș, Octavian Roske, *op. cit.*, p. 14.

<sup>7</sup> Gheorghe Iancu, Virgiliu Țărău, Ottmar Trașcă, *Colectivizarea agriculturii în România. Aspecte legislative. 1945-1962*, Cluj-Napoca, Presa Universitară Clujeană, 2000, pp. 86-88.

<sup>8</sup> Dan Cătănuș, Octavian Roske, *op. cit.*, p. 15.

<sup>9</sup> *Ibidem*, p. 16.

constituiau o masă de manevră foarte vulnerabilă la presiunile administrative ale partidului, mai ales în condițiile dereglării mecanismelor sociale locale prin eliminarea și deportarea moșierimii<sup>10</sup>. Multe localități în care se înființaseră gospodării agricole de producție încă din 1949 au încheiat procesul de colectivizare numai în anii 1961-1962, cu toate că în aceste localități campania de colectivizare înregistrase progrese însemnate.

O categorie aparte de sate colectivizate în primul val erau cele situate în zone considerate nesigure de către partid sau în care mișcările de rezistență anticomunistă erau mai puternice, precum în Dobrogea sau Maramureș. În aceste zone, colectivizarea timpurie era o formă de represiune sau chiar de „pedepsire” și disciplinare a populației locale, existând o corelație directă între intensitatea rezistenței anticomuniste și violența procesului de colectivizare<sup>11</sup>.

Pe un ton entuziast, „Scînteia” a prezentat mărețul eveniment al înființării primelor cinci gospodării agricole colective din Republica Populară România, în 24 iulie 1949, „zi de răscruce pentru țărănimea muncitoare din țara noastră”. Se precizează clar faptul că țăranii sunt cei care au cerut C.C. al Partidului Muncitoresc Român și Guvernului să se înființeze gospodării colective în satele lor, iar comuniștii le-au făcut această favoare<sup>12</sup>.

Primele gospodării colective vor avea denumiri grăitoare: „Tractorul Roșu” din comuna Luna de Jos (Cluj), „Ogorul Roșu” din comuna Laslea (Târnava-Mare), „Zorile” din comuna Turnișor (Sibiu), „Drum Nou”, aflat în comuna Zăbrani (Arad)<sup>13</sup>.

Pentru buna desfășurare a procesului de colectivizare la nivelul Comitetelor Județene de Partid au fost create Secții Agrare. La nivel local, un rol important era rezervat Comisiilor Agricole înființate pe lângă Sfaturile Populare și Organizațiilor de Partid Sătești, care aveau ca sarcină să ducă o „stăruitoare și permanentă muncă de lămurire și convingere” în favoarea gospodăriilor colective. Organele de Miliție și Securitatea aveau ca sarcină elaborarea periodică a unor rapoarte cu privire la activitatea dușmanului de clasă la sate și sprijinirea aplicării politicii partidului<sup>14</sup>.

Aceste organe de represiune au jucat un rol important în ceea ce privește înființarea gospodăriilor agricole țărănești, forța fiind un element prezent pe tot parcursul procesului de colectivizare al satului tradițional românesc. În spatele frumoaselor imagini arătate de ziarul „Scînteia”, realitatea era alta, mult mai cruntă. Bătăi, schingiuri, amenințări și felurite constrângeri, zeci de mii de arestări, deportări și chiar execuții sumare au avut loc pentru a servi drept exemplu.

În procesul colectivizării agriculturii în România se pot distinge trei faze:

1. 1949-1953 – faza în care structurile colectiviste au fost implantate prin violență și persuasiune.
2. 1953-1956 – perioadă caracterizată printr-o destindere în politica de colectivizare, reducându-se povara fiscală asupra gospodăriilor țărănești.
3. 1957-1962 – fază în care are loc accelerarea colectivizării apelându-se la mijloace violente<sup>15</sup>.

---

<sup>10</sup> Dorin Dobrinu, Constantin Iordachi, *Țărănimea și puterea*, Editura Polirom, Iași, 2005, pp. 177-194.

<sup>11</sup> *Ibidem*, pp. 195-209.

<sup>12</sup> Florentina Tone, *Colectivizarea a ucis satul românesc*, ziarul „Adevărul”, 30 aprilie 2009, <http://www.adevarul.ro/articole/colectivizarea-a-ucis-satul-romanesc.html>.

<sup>13</sup> *Ibidem*.

<sup>14</sup> Dan Cătănuș, Octavian Roske, *op. cit.*, p. 17.

<sup>15</sup> Dumitru Sandru, *Colectivizarea agriculturii și problema agrară, repere social-politice în Țărănimea și puterea*, Editura Polirom, Iași, 2005, p. 54.

Primul val al colectivizării în România, cel dintre anii 1949-1953, a fost caracterizat de directive politice contradictorii venite de la București, care, de-a lungul acestei campanii, au cauzat progrese forțate, dar și retrageri dramatice.

Colectivizarea agriculturii și înființarea gospodăriilor agricole colective și a gospodăriilor agricole de stat încep cu acțiunea de comasare a terenurilor. Primele comasări din județul Timiș-Torontal s-au desfășurat în două etape.

În prima etapă (18 septembrie-1 octombrie 1949) s-au comasat terenurile din 32 de comune însumând o suprafață de 984 ha provenind de la 4.087 de țărani, iar în cea de-a doua etapă (1 octombrie-13 octombrie 1949) suprafața comasată crește la 8.299 ha din 37 de comune, teren provenind de la 5.089 de țărani<sup>16</sup>. Din aceste date se poate observa cum într-un timp atât de scurt, de aproximativ două săptămâni, suprafața comasată crește spectaculos.

Comasările s-au făcut pe principiul luptei de clasă, căutându-se ca terenurile cele mai fertile să fie introduse în G.A.C.-uri și G.A.S.-uri. Cei care au refuzat intrarea în colectiv, la început, s-au trezit cu pământul luat, primind, în schimb, un teren nefertil situat departe de comună. Acest lucru a avut loc în cel mai fericit caz, dar în multe situații schimbul nu s-a mai produs.

De exemplu, în comuna Jebel, în anul 1949 Comitetul provizoriu al comunei, avându-i în componență pe Iacobescu Iosif – președinte, Râmneanțu Teodor – secretar și Iovanovici Teodor – membru, a întocmit lista nominală a chiaburilor din această comună: „Comitetul provizoriu al comunei Jebel (...) ne-am constituit în colectiv pentru formarea listei de chiaburi din această comună și după cercetări, investigații minuțioase și, luând în considerare Rezoluția din 3-5 martie 1949 a Comitetului Central al Partidului Muncitoresc Român, am stabilit lista nominală a chiaburilor din această comună, conform anexatului tabel”<sup>17</sup>.

Acest tabel cuprindea numărul total al populației comunei: 3.860 de locuitori, numărul total al muncitorilor salariați: 708, numărul total al comercianților: 11, numărul total al țăranilor fiind de 3141, dintre care 352 erau considerați chiaburi, 954 mijlocași și 1.834 săraci<sup>18</sup>. A mai fost întocmit un tabel cu instituțiile și întreprinderile din comună: numărul morilor de stat – 1, numărul morilor particulare – 0, numărul uleiștelor de stat – 1, numărul uleiștelor particulare – 0, numărul magazinelor de stat – 0, numărul cooperativelor – 0<sup>19</sup>. Se poate observa că în luna august 1949 în comuna Jebel instituțiile și întreprinderile particulare nu mai existau, naționalizarea având loc pe tot cuprinsul țării, fără excepție.

În general, țăranimea mică și mijlocie a primit bine comasările ce au avut loc, la acest lucru contribuind faptul că gospodăria colectivă s-a instalat în conacul unui fost moșier, că a primit sprijinul statului și că a primit numeroase unelte de la muncitorii fabricilor din județ, iar în comunele Beregsăul Mic, Ionel, Sânmartinul Sârbesc, Cenei și Gătaia oamenii și-au manifestat chiar bucuria. În alte comune, ca Răuți, Mănăștiur, Cruceni, Giarmata și Bulgăruș au existat nemulțumiri<sup>20</sup>, țăranii au opus rezistență față de procesul de comasare inițiat de autoritățile comuniste.

Dincolo de imaginile și textele frumoase din „Scînteia”, numeroase presiuni și constrângeri s-au aflat în spatele semnăturilor de intrare în colectiv. Așadar, bătăi, schingiuri, amenințări cu ducerea la munca de la Canalul Dunăre-Marea Neagră, cu probleme ale copiilor la școli și cu eliminarea lor din facultăți, cu datul afară din serviciu și, mai grav, arestări și execuții, ca să se sperie lumea. În genere, însă, se începea cu discuțiile „cu binișorul”, cu lămuririle îndrumătorilor de la raion, oameni scoși din producție, nepregătiți pentru această sarcină.

<sup>16</sup> D.J.T.A.N., Fond Comitetul Județean al P.C.R. Timiș-Timișoara, dosar 64/1949, f. 55.

<sup>17</sup> Idem, Fond Primăria comunei Jebel, dosar 204/1949, f. 30.

<sup>18</sup> *Ibidem*, dosar 1037/1949, f. 34.

<sup>19</sup> *Ibidem*, f. 35.

<sup>20</sup> Idem, Fond Comitetul Județean al P.C.R. Timiș-Timișoara, dosar 64/1949, f. 34.

În urma comasărilor, în anul 1949, în județul Timiș-Torontal au fost înființate primele 2 gospodării agricole colective: „Victoria” în comuna Lenauheim și „Ștefan Plăvăț” în comuna Cenadul Mare, întemeiate din 57 de familii și 30.374 ha pământ<sup>21</sup>. Înființarea de gospodării țărănești va crește în fiecare an, metodele de propagandă și convingere sau, în multe cazuri, de constrângere s-au diversificat.

În anul 1950 s-au format încă 7 G.A.C.-uri, în județul Timiș-Torontal, acestea luând ființă în comunele: Variaș, Biled, Tormac, Cărpiniș, Satu Mare, Dinaș și Sânpetru Mare, în unele dintre aceste comune au existat împotriviri ale țăranilor înstăriți. În octombrie 1950 în județul Timiș-Torontal numărul G.A.S.-urilor înființate ajunsese la 26, însumând 56.000 ha teren arabil și un număr de 5.000 de salariați<sup>22</sup>.

Au existat cazuri în care o astfel de gospodărie agricolă lua ființă după mai multe încercări eșuate, un astfel de exemplu se regăsește într-un raport care arăta că la sfârșitul anului 1950 s-a inaugurat, după multe încercări eșuate, o gospodărie agricolă colectivă în comuna Tomnatic, unde au intrat un număr de 46 de țărani, dintre care: 18 fără pământ, 18 țărani săraci și 10 mijlocași, făcând precizarea că, la momentul respectiv, comuna avea 4.713 locuitori<sup>23</sup>. Acest exemplu arată clar dorința țăranului de a se înscrie în asemenea gospodării, dar și faptul că acestea erau preferate de cei cu o situație precară, care nu aveau decât de câștigat prin aderarea la un plan de transformare a agriculturii românești.

În anul 1951, numărul G.A.C.-urilor din județ crescuse la 74, dar acum sunt excluși din colectiv cei care s-au înscris „pentru că au vrut să scape de pământ” și cei care refuzau să participe la muncile colective din cadrul gospodăriei<sup>24</sup>.

Propaganda oficială prezenta colectivizarea ca pe un proces logic și necesar pentru creșterea productivității în agricultură, dar realitatea era alta: în 1951 în județele Timiș-Torontal situația se prezenta ca fiind dezastruoasă.

Înființarea noilor G.A.C.-uri era prezentată, de către ziarul „Scînteia”, ca eveniment marcant în lumea satelor, iar textele propagandistice abundă în personaje model: țăranul bătrân care a luptat pentru pământ în 1907, nepoțica pentru care își dă bunicul pământul la colectiv, familia care hotărăște să intre în G.A.C. ca să le asigure copiilor un viitor fără griji, țăranul român care a vizitat un colhoz sovietic și e gata să certifice că spice de grâu așa de bogate ca în U.R.S.S. el n-a mai văzut sau țăranul nehotărât, care ajunge, în cele din urmă, la concluzia că G.A.C.-urile reprezintă viitorul satului și, implicit, al țării.

Referatul din data de 30 martie 1951 al Comitetului Regional Timișoara prezenta faptul că în unele G.A.C.-uri colectivității nu aveau ce mânca. În raionul Deta, la G.A.C.-urile din Banloc, Denta, Stamora Germană, Ghilad și Dolați între 10 și 25 de familii solicitau ajutoare alimentare. Cei din G.A.C.-ul Ghilad refuză să mai meargă la muncă și îi amenință cu moartea pe președintele colectivului și pe brigadier<sup>25</sup>. Cu toate greutățile existente, numărul G.A.C.-urilor crește, ajungând în 1952 la 106, cu un total de 7.428 de familii (13.576 de brațe de muncă). Dintre aceștia 1.506 erau membri de partid<sup>26</sup>, situându-se, totodată, pe o treaptă mai sus decât restul consătenilor.

Situația în anul 1953 în județul Timiș-Torontal se prezenta astfel: luaseră ființă 129 de G.A.C.-uri, dintr-un număr de 1.997 de G.A.C.-uri în toată țara, 13.997 de familii de țărani și 73.204 ha, 98 de întovărășiri agricole cu 3.590 de familii și o suprafață de 14.515 ha<sup>27</sup>.

---

<sup>21</sup> Idem, dosar 118/1949, f. 121.

<sup>22</sup> *Ibidem*, f. 118.

<sup>23</sup> Smaranda Vultur, *Etnicitate și colectivizare în Banat: cazul comunei Tomnatic, 1949-1956*, în *Țărănimea și puterea*, p. 219.

<sup>24</sup> D.J.T.A.N., Fond Comitetul Regional al P.C.R. Banat, dosar 6/1951, f. 279.

<sup>25</sup> Idem, dosar 38/1951, f. 10.

<sup>26</sup> Idem, dosar 8/1952, f. 17.

<sup>27</sup> Idem, dosar 69/1953, f. 98.

Principala formă de protest a țăranilor împotriva colectivizării și față de abuzurile la care erau supuși a constat în încercarea de a se sustrage de la achitarea cotelor obligatorii.

În anul 1949 o mare parte a țăranilor mijlocași și chiar a celor săraci a refuzat să recolta la arii pentru a fi treierată și a i se putea ține evidența. În multe localități ce aparțineau de Gătaia, Periam, Ciacova, Buziaș și Chizătău, sătenii au transportat, pe ascuns, cantități de cereale și le-au treierat acasă, iar cei descoperiți au fost trimiși în judecată pentru „sabotaj economic”.

Unii proprietari de batoze le-au defectat intenționat, în unele localități, țăranii înstăriți au reușit să-i mituiască pe delegații de la batoze pentru a nu le înregistra întreaga cantitate de cereale.

În comuna Iecea Mică au fost atacate organele de miliție. Agitații s-au produs și în comunele Secusigiu, Sânpetru Mare și Felnac, această revoltă fiind datorată faptului că, după predarea cotelor, țăranilor nu le-a mai rămas nici cantitatea de cereale strict necesară întreținerii familiilor<sup>28</sup>.

Țăranii au continuat să se sustragă predării cotelor, încercând să ascundă recolta fie la vecini, fie lăsând-o pe câmp, dar autoritățile le promit celor care-i denunță pe cei ce se sustrag cotelor că vor primi 25% din cantitatea ascunsă. Un exemplu este cazul lui Petru Uzun din Beșenova Veche, care a ascuns recolta la Vichente Lazarov, dar au fost pârâți de Ioan Topciov, care primește 25% din cerealele ascunse<sup>29</sup>. Prin această promisiune a autorităților că le va ceda 25% din recolta ascunsă se urmărea izolarea țăranului de apropiații săi, de prieteni și vecini și, totodată, creșterea încrederii în Partidul Comunist, partid care încerca să-și asocieze imaginea cu dreptatea, nefiind de acord cu minciuna și înșelătoria.

Planul de colectări în județul Timiș-Torontal nu s-a realizat nici în anul 1952. La grâu, planul s-a realizat doar în proporție de 68,5%, la secară de 99,8%, la orz de 66,5%, la ovăz de 57,3%. Recoltele de toamnă au fost, în mare parte, calamitate de secetă, apoi de înghețul timpuriu, iar unii țărani nu au înregistrat întreaga recoltă obținută. Planul de colectări s-a realizat doar în proporție de 20,7% la porumb, de 21,4% la floarea-soarelui, de 20,7% la cartofi și 67,2% la fân. Nici planul de colectări la carne și lapte nu a fost realizat<sup>30</sup>. Procentele mici din cadrul colectărilor demonstrează ineficienta gestionare a autorităților și reticența țăranului față de dorința comuniștilor de a crea un nou model de agricultură.

Asul din mânecă al comuniștilor a fost folosirea forței, constrângerea, crearea unei psihoze în lumea satului, cu ajutorul căreia să obțină rezultatele așteptate și calculate teoretic anterior, fără a se ține seama de realitate.

Pentru a-i determina pe țărani să-și predea cotele, s-au trimis un număr de 1884 somații la țăranii înstăriți și 768 la țăranii mijlocași, iar cei care nu s-au conformat au fost trimiși în judecată în 674 de procese civile și 88 de procese penale. În urma acestor procese s-au efectuat 270 de execuții silite și s-a obținut suma de 320.607 lei<sup>31</sup>.

Un exemplu în acest sens este cazul țăranului înstărit Iosif Erja din comuna Jebel, care conform procesului-verbal încheiat la 14 noiembrie 1952 de către Comitetul Executiv al comunei Jebel, „n-a însămânțat decât 3,06 ha din 10 ha cu care a fost planificat la grâu și 1,16 ha din 2,31 ha la porumb. Totodată acest chiabur se găsește cu restanțe la cote [...]. Având în vedere că acest chiabur nu respectă legile și hotărârile Partidului Muncitoresc Român și ale Guvernului Republicii Populare Române, cerem judecarea lui în public”<sup>32</sup>.

Un document de partid din 1952, care avea antetul „Strict pentru uz intern”, descrie abuzurile care s-au comis asupra țăranilor pentru a-i determina să se înscrie în colectiv sau în

<sup>28</sup> Idem, Fond Comitetul Județean al P.C.R. Timiș-Timișoara, dosar 85/1949, f. 281.

<sup>29</sup> Idem, Fond Comitetul Regional al P.C.R. Banat, dosar 6/1950, f. 194.

<sup>30</sup> Idem, dosar 7/1952, f. 422.

<sup>31</sup> *Ibidem*, f. 426.

<sup>32</sup> Idem, Fond Primăria Comunei Jebel, județul Timiș, dosar 272/1952, f. 31.

întovărășirile agricole: impunerea unor cote obligatorii foarte mari pe care țărani nu le puteau achita, amenințări, folosirea unor metode coercitive, rechiziții de animale, sigilări de locuințe, totul până semnau cererea de înscriere în G.A.C.<sup>33</sup>

Unii responsabili cu colectările au recurs la amenințări de genul: „Pentru ca țărani să-și predea cotele, putem aplica orice măsură, le putem lua și măselele din gură” sau „Pentru un kg de boabe nepredat la colectare, un kg de boarfe sau un an de închisoare”, „Ai să vezi tu că ajungi la Canal!” sau „Te ducem și te aruncăm în Dunăre! Semnezi?”<sup>34</sup>.

Se încerca prin amenințare și teroare imprimarea unei „psihologii a fricii” cum o numea Karel Kaplan, prin aceste metode țăranul devenind un instrument în mâna comuniștilor, ce doreau o transformare a omului care gândește în omul care execută. Folosirea metodelor represive asupra țăranimii de către cei ce au acceptat ideile comuniștilor pentru a ieși din starea lor de sărăcie, de marginalizare în care se aflau, s-a datorat, mai degrabă, unui exces de zel, definit de Tzvetan Todorov ca fiind urmarea „beției puterii”<sup>35</sup>.

Ca și în celelalte județe ale României, și în județul Timiș-Torontal s-au comis abuzuri, de exemplu echipele de colectări din localitățile Deta, Oravița, Dudești, prin violări de domiciliu, au ridicat și ultimele cantități de cereale, chiar și de la cei care achitaseră cotele. Un caz semnificativ este cel al activistei Elena Moșuț, care, însoțită de organele de miliție, sub pretextul căutării unor arme de foc, a percheziționat și confiscat ultimele cereale ale țăranilor din comunele Dudești, Gladna Română și Ohaba Română<sup>36</sup>.

Chiar și în G.A.C.-uri situația nu era cea dorită de autorități. Din multe dintre acestea au fost excluse familii de țărani, deoarece refuzaseră să participe la muncă sau să aducă inventarul agricol în colective, situație întâlnită în 14 G.A.C.-uri. În 26 G.A.C.-uri s-au făcut „excluderi nejustificate” a 83 de familii care îngrijeau doar de vitele personale, fie lăsau recolta pe câmp sau nu întrețineau inventarul agricol<sup>37</sup>.

La sfârșitul anului 1952 se arăta că doar 71 de G.A.C.-uri își îndepliniseră obligațiile față de stat și doar în 54 se țineau ședințe în mod regulat, membrii de partid fiind exemple în muncă și cotele erau achitate la zi<sup>38</sup>.

După moartea liderului Uniunii Sovietice, Iosif Visarionovici Stalin, unii colectivști au făcut cereri de ieșire din G.A.C.-uri. Asemenea situații s-au întâlnit în raionul Deta, în localitățile Craiul Nou și Dolaț<sup>39</sup>, dar și în localitățile Iecea Mare, Sânmartinul Sârbesc, Dinaș și Săcălaz. Până în septembrie 1953 se înregistrează un număr de 849 de familii care făcuseră cereri de renunțare la colectiv<sup>40</sup>.

Aceste cereri nu au fost soluționate favorabil pentru țărani, deoarece autoritățile comuniste nu au permis ieșirea din colectiv. În cadrul Plenarei Comitetului Central al P.M.R. din 19-20 august 1953 s-a recunoscut oficial că s-au comis abuzuri în campania de colectivizare, că au avut loc impuneri exagerate de impozite, cote, diferite obligații care au dus la scăderea producției gospodărești, la lăsarea lor în paragină.

În perioada 1949-1953, prima etapă a colectivizării agriculturii, în județul Timiș-Torontal a fost un eșec total. Multe dintre G.A.C.-uri au fost înființate prin constrângere, iar interesul țăranilor era scăzut, ei practicând o agricultură de subzistență. Cei care nu s-au înscris în colectiv, fie au fost încarcerați sau deportați, fie au sărăcit, datorită cotelor și impozitelor foarte mari. Exemplul luat în discuție, cazul județului Timiș-Torontal, este asemănător oricărui

<sup>33</sup> Eugen Mioc, *Comunismul în Banat*, vol. I, editura Excelsior Art, Timișoara, 2007, p. 225.

<sup>34</sup> DJTAN, fond Comitetul regional P.C.R. Banat, dosar 1/1952, f. 202.

<sup>35</sup> Tzvetan Todorov, *Confruntarea cu extrema. Victime și torționari în secolul XX*, editura Humanitas, București, 1996, p. 191.

<sup>36</sup> D.J.T.A.N., fond Comitetul regional P.C.R. Banat, dosar 7/1952, f. 215.

<sup>37</sup> Idem, dosar 69/1953, f. 99.

<sup>38</sup> *Ibidem*, f. 100.

<sup>39</sup> Idem, dosar 5/1953, f. 414.

<sup>40</sup> Idem, dosar 26/1953, f. 265.

alt județ din România. Nu se vor ști cu exactitate datele și procentele reale sau numărul celor care au avut de suferit în urma acestui proces al colectivizării dezvoltat și controlat de activiștii de partid, datele din documentele oficiale ale partidului pot conține inexactități și pot crea eronata impresie a unei reușite sau a unui eșec în ceea ce privește procesul colectivizării.

Loredana **TĂNASIE**